

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako je ta dan praznik, dan poprej.

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1.50 K. Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko 4.50 K.

Vse dopise, naročnino in oznanila sprejema tiskarna J. Kraječ nasl.

List in oglasi se plačujejo naprej.

Iz državnega zbora.

Govor dr. Korošca v proračunskem odseku.

Dunaj, 6. julija. — Proračunski odsek razpravlja sedaj o resoluciji južno tirolskega italijanskega posl. dr. Gentillija, ki je zahteval, naj država povrne vsem internirancem in konfinirancem škodo, ki jim jo je povzročilo to njihovo stanje.

V včerajšnji seji je voditelj notranjega ministrstva grof Toggenburg zagovarjal vlado. Dejal je, da ga boli srce radi tolikih nesreč in škod, a naj bodo gospodje prepričani, da noben politični uradnik ni tiral ljudi vedoma in nalašč v internacijo ali konfinacijo, marveč vsak je to delal s težkim srcem.

Odgovarjal mu je poslanec dr. Korošec v bistvu tako-le: Lepo je, da ima gospod grof dobro srce, a o tem danes ne razpravljamo. Pač pa razpravljamo o konfinacijah in internacijah, ki jih naše postave ne poznajo, vsled česar so vse te odredbe bile protiustavne.

Gospod voditelj notranjega ministrstva pravi, da noben politični uradnik vedoma ni delal krivice. Naj mu povem ta-le vzgled:

Dne 6. avgusta leta 1914 je polkolec koroški deželni predsednik Friess-Skene k sebi tedanjega škofijskega kanclerja izpraznjene celovške škofije Quitta ter ga pozval, naj mu pomaga nastopiti proti slovenski duhovščini na Koroškem. Dejal je, da bo on proti slovenskim duhovnikom nastopil z vso odločnostjo, češ, ker so srbofilni. Vabil je kanclerja, naj mu pomaga, ker bo s tem zelo olajšano stališče novega škofa, ki bo lažje ugnal slovenske duhovnike. Friess-Skene je izjavil, da bo dal prijeti in zapreti slovenske duhovnike ter jih ob belem dnevu peljati v ječo v spremstvu orožnikov z nasajenimi bajoneti. Naj sedijo, četudi pozneje ne bo nič iz tega.

Kar je tu govoril Skene, je brez dvoma govoril na migljaj od zgoraj. In če je tak migljaj dobil Skene, so ga dobili

tudi drugi. S tem je bila denunciacijam dana prosta pot in preganjanja nedolžnih ljudi so se nemoteno vršila iz osebnih in nacionalnih nagibov.

Nekaj vzgledov v dokaz tega!

Župnik Ražun iz Št. Jakoba v Rožu na Koroškem je bil zaprt. Policijski uradnik Spitzer, ki je prišel ponj, mu je povedal, da ga aretira radi „allzugrosser politischer Tätigkeit“ — radi „prevelike politične delavnosti“. Komaj pa je bil Ražun zaprt, je že prišel od šolskega sveta predlog, naj se šent jakobska slovenska šola, — ki jo je vodil Ražun — združi z nemško pod enotno vodstvo. To so hoteli doseči do zadnjega časa.

Skene pa je tudi v Trstu postopal ravno tako, ko na Koroškem. Tudi tam so se vršila preganjanja iz osebnih in nacionalnih nagibov. V Voloskem se je po izbruhu italijanske vojske nastanilo več političnih uradov, glavarstva, del namestnije. Prišli so nemški uradniki z otroci. 20 teh otrok je bilo godnih za srednje šole. Potreba nemške gimnazije je bila vzpričo 20 nemških otrok v tej hrvaški občini seveda očitna. Kako priti do nemške gimnazije, ko pa je že obstojala izvrstno uspevajoča hrvaška realna gimnazija. To je bilo treba uničiti. Ne bodi len, zaprli so ravnatelja in veliko profesorjev hrvaške gimnazije in zadeva je bila — za Nemce — ugodno rešena.

Navaja za vzgled aretacijo župnika Meška, ter razne druge slučaje na Sp. Štajerskem in Kranjskem.

In kake bodo posledice tega postopanja za prizadete? Učitelj, ki je bil tako konfiniran ali interniran, je izgubil doklado; uradnik avazma; duhovnik je ostal brez župnije; vojaki pa nosijo, koder hodijo, seboj znamko „p. v.“ — politisch verdächtig (politično sumljiv) in sami ne vedo zakaj. Posebno pri vojaki so posledice hude. Zato zahteva, naj se vsi ti ljudje perlustrirajo, njihovi slučaji preiščejo in če so nedolžni, naj se jim izbrise ta znamka. Tako-le puščati nedolžne ljudi s takim znamenjem po svetu, da jih vsakdo lahko preganja, tega mora biti konec!

Kmetijski minister o kmečkem delu in kmečkih težavah.

V seji državnega zbora 10. julija je voditelj kmetijskega ministrstva Ertl sledeče govoril:

Zastopniki kmečkih krogov so porabili današnje priliko, da so natančno obrazložili težave, pod katerimi trpi kmet vsled vojne gospodarstva, žrtve, ki jih doprinaša in napake ter pregreške, ki se godé. Hočem porabiti to priliko, da Vam povem svoje mnenje, kako si mislim nalogo, ki sem jo prevzel.

Ne sme biti nobenega dvoma, da bodo te besede iz ust izkušenih poznavalcev kmetijstva našle tu na ministrskih klopih srce, ki razume vaše težave. Kot voditelj kmetijskega ministrstva smatram kmetijstvo za podlago, od katere je odvisen pravi razvoj vseh drugih gospodarskih panog v državi. Mislite si lahko, da zato te svoje naloge nisem prevzel brez skrbi. **Vedno težje je, ohraniti zemljo-rodovitno, vedno težje je, preskrbovati sredstva za obdelovanje in delavne moči, vedno težje je delo onih, ki so ostali doma, delo otrok, starcev in ženâ. Gospodje! Pokleknil bi človek, ko pogosto čuje, koliko truda, koliko požrtvovalnosti je v kmečkem ljudstvu in kaj trpi kmečka žena.**

Kljub suši, kljub sovraštvu od mnogih strani, ki izvira iz zlobnosti ali nepoznanja kmečkih razmer, vstraja kmet in vrši svojo dolžnost proti državi in domovini. Donos kmetijstva, izbris dolgov iz zemljiških knjig poznamo v ministrstvu in vemo, da izhaja pogosto iz tega, da se žrtvuje premoženje, obratni kapital in da bomo po vojski morali vse storiti, da se ne popišejo zopet zemljiške knjige.

Gospodje! Kritizirali ste vojno gospodarstvo, ki je morda - potrebno zlo. **Gotovo je pa, da se je mnogo odredb tako izvršilo, da se je doseglo ravno nasprotno, kakor se je nameravalo.** Glavno je sedaj, da skušamo odpraviti vse napake, ki se kažejo, ker ne moremo z enim skokom ven iz sedanjega gospodarstva. Stojim na

stališču, da je najvažnejše za tiste, ki uživajo, da se kar največ pridela. Poslanec Jarc in drugi so te razmere jako nazorno razložili in posebej je poslanec Jarc razvil načrt, kaj se naj stori, da se pomnoži pridelok, kar bom gotovo upošteval. Po mojem mnenju je prva podlaga za to dobro urejeno kmečko stanovsko zastopstvo, za katero hočem kar mogoče storiti.

V vseh odredbah postopava sporazumno z ministrom za prehrano. **Glavno je, da se ravna z ljudstvom blagohotno in s prijaznim podukom. Tega načela, ki je merodajno za najvišja mesta, se podrejeni organi dostikrat ne držé. Prvo načelo je, da se ne nastopa siloma. Največje nasilje je pa nevednost nižjih oblasti, ki delajo včasih s tako silo, da je v nevarnosti gospodarski obstoj kmetijstva.** Oba ministra se bova trudila, da polajšava take trde odredbe, da ne bo kmet vsled tega zgubil veselja do dela. Mi smo dolžni kmetom, da se zavzemamo za-nje, mi smo prepričani, da je njih delo med vojsko občeudovanja vredno. Jaz bom vedno pripravljen, poslušati vaše nasvete, če pridete v kmetijsko ministrstvo in jih zastopati pri ministrstvu za prehrano. 30 let sem v kmetijskem ministrstvu. Vedno sem bil mnenja, da so nasveti praktičnih kmetovalcev in njih organizacij koristni in potrebni. **Povejte kmetom, da je kmetijsko ministrstvo kmetom vedno hvaležno, če dobi njih nasvete.**

Govor poslanca Jarca.

V seji državnega zbora 10. julija je govoril poslanec Jarc sledeče:

Izkušnje, ki smo jih doživeli tekom treh let z uradniškimi in vojaškimi gospodarstvom v vojni, so pač takšne, da nihče ne bo glasoval z navdušenjem za postavo, ki da vladi splošno pooblastilo za vojno-gospodarske odredbe. Storimo pa to vendar, ker smatramo to za potrebno z ozirom na ustavo.

Kakšno mišljenje se je vsled tega vojnega gospodarstva polastilo producentov (tisti, ki pridelujejo) in konsumentov (tisti, ki kupujejo in uživajo)?

LISTEK.

Spomini na mojega deda in tihotapce.

Spisal Ivan Steklasa. (Konec.)

V mlin je prihajalo vsak dan po več ljudi. Eni so donašali žito, drugi odnašali moko. Vsak je vedel kaj povedati. Znani so mi bili sčasoma večidel vsi ti obiskovalci mlina. Le dva moža sta prihajala bolj poredkoma. Po navadi vsak drug mesec se je zglasil po eden teh mož. Poznalo se je njima, da nista bila domačina, kajti bila sta visoka, bolj temnega in suhega obraza. Imela sta dolge brke in obleko skrojeno po hrvaškem načinu. To sta bila dva zadnja tihotapca, ki sta nosila hrvaški tobak v naše kraje. Bila sta Žumberčana; enemu je bilo ime Nikola, drugemu pa Dane (Danijel). Z mojim dedom sta bila dobro znana že od zdavnaj. Vselej ju je veselo sprejel, kupil tobaka ter ju celo pogostil, če je bilo ravno kaj gotovega, kajti tihotapcema se je vedno mudilo, ker sta dobro vedela, da njimapreti povsodi

nevarnost. Donašala sta pa takrat že večidel rezan tobak, včasih tudi v lopatah ali v celem perju. Nosila sta ga na hrbtu v težkih mažah, ki so bile čisto priprosto narejene na štiri ogle kakor zaboj s štirimi precej dolgimi klini zvezane, a ob kraju s slamo na tanko opažene, a v sredini lepo zložen tobak. Ded je vselej kupljeni tobak skrnil pod skrajno stopo ob zidu, kamor se ni nobeden upal, ker je vedno hudo tolkla, ter bil tako varen, da ga nihče ne izda. Tihotapstvo je bilo pred letom 1848 po Dolenjskem močno razširjeno. Najhušji tihotapci so bili Žumberčani in sosedje ob Kolpi. Prenašali so čez mejo vse, kar se je dalo. Država je imela pri tem znatno škodo, ker je na ta način gubila carino. Zato je uredila posebno vrsto oborožene straže, ki je pazila ob mejah državnih, ali pa zasledovala tihotapce tudi po deželi. Ljudstvo je držalo seveda iz koristoljublja s tihotapci ter mrzilo stražarje, ki so jih po spakedrani nemški besedi „Überreiter“ zvali iblajtarje. To ime je bilo pri ljudstvu prav prezirljivo. Včasih so jih zvali tudi graničarje.

Tihotapci so bili čez vse predrzni ljudje. Da se obranijo laglje straži, so pre-

koračivali deželno mejo kar v velikih četah in dobro oboroženi. Prišlo je večkrat do hudih prask, ko so obležali mrtvi in ranjeni na obeh straneh. Tako je zapisal Walli v veselogorskem letopisu, da je bila dne 3. junija leta 1753 pri Zatičini prava bitka med stražarji in tihotapci. Boj je bil tako hud, da je ostalo mrtvih deset stražarjev in pisarjev. Tudi v našem kraju se je dogodila taka praska s tihotapci na Okrogu 6. novembra l. 1801, kjer je bil od tihotapcev ustreljen stražar Valentin Čuber. Sin njegov je bil kesneje višji sodni svetnik v Novem mestu ter je dobil l. 1865 tudi plemstvo s pridevkom Okroški (od Okroga). Ljudstvo je podpiralo tihotapce na vse načine, a skrivalo vtihotapljeno robo, kolikor se je dalo, da je ne najdejo stražarji, kajti sicer jih je zadela huda kazen. Stražarjev so se ogibali, kjer so se le mogli, a če so ga opazili, si dajali razne znakove, da bodo oprezní. Moj prijatelj Jože Brear, bivši večletni šentrupeški župan, je zbral in zapisal marsikaj o starih dogodkih, med drugim tudi to-le o tihotapcih. Stražarji ali graničarji, kakor jih je ljudstvo zvalo, so stikali vedno na vtihotapljeno robo, ker

so dobili, če so našli tako robo, še povrh svoje plače dobro nagrado od velike denarne kazni, ki jo je moral plačati krivec. Ljudstvo se je zategadel balo teh graničarjev ter pazilo na njih. Čim so se kje pokazali, so se že obveščali bližnji in daljni sosedje. Z enega hriba do drugega je odmeval krik: „Vračaj bika!“ Na ta način so bili prizadeti upozoreni, da skrijejo vtihotapljeno robo, če so jo slučajno rabili. Graničarji so zato tudi redkokdaj dobili kaj vtihotapljene robe.

Kako zvito so si znali ljudje v takih zadregah pomagati, dokazuje nam zanimiva povest o palenki. Brearjev oče je imel pri vinogradu hramček, ki se je zval palenka, ker je imel ožgano ali opaljeno tramovje. Hramček ni bil za vino, nego za shrambo raznega orožja. Nekega dne pride k njemu pet tihotapcev s tobakom. Nosil je vsak skoraj po cent težko mažo. Prosili so ga, naj jim spremi maže s tobakom v kak skrit kraj, da ga bodo potem po malem jemali in prodajali. Dasi je vedel za hudo kazen, če se najde pri njem vtihotapljena roba, jim je vendar-le ustregel, ker jih je poznal in ker ni bil plašljivec. Popeljal jih

Pri političnih uradnikih vidimo strašno samovoljnost. Pod grofom Stürgkhom je vladalo najhujše tiranstvo v središču države, dežele so postale vilajeti, glavarstva pašaliki. Producent se smatra za igračo kazenskega zakona, konsument pa za bitje, na katerem se delajo poizkusi z nadomestili. To je ostalo v duši prebivalstva, s tega stališča presoja in obsoja gospodarstvo med vojsko.

Kmetu so oblekli prisilni jopič, vpejali mu poletni čas, kakor se ne bi bil od nekdanj ravnal po solncu. Silijo ga saditi zdaj to, zdaj ono. Prepoved klanja telet ima za posledico, da so hlevi polni koščene živali. Promet z živino je urejen tako, da imajo od njega korist samo komisijonarji in centrale, ki vlečejo velik dobiček. To vse je bilo mogoče, ker je bilo javno mnenje vklenjeno v verige. Rimski pesnik Juvenal pravi: Dat veniam corvis, vexat censura columbas (graja muči golobe, prostost pa daje krokarjem), to se pravi po naših razmerah: vojne hijene so imele vso prostost, jagnje, ki nosi vse težave, je pa moralo molčati. Patriotične eksercicije so bile zapovedane, prepovedano pa povedati, kako bi dobilo ljudstvo kos kruha več. Spomnimo se nazaj, kako je meščan preziral kmeta. Njegovo delo je bilo zaničevano, vse je hitelo v mesta. Danes je vse drugače, vse vidi kmeta, češ, da se mu dobro godi, kakor pravi Nemec: Sind auch schwarz des Bauern Hände, weiß Brot ist er bis ans Ende.

K temu pride še slabo vojaško gospodarstvo, ki se je razvilo kot država v državi in delalo tri leta brez nadzorstva. Vse dobave so šle skozi roke agentov. Koliko blaga se je pokvarilo. Kar se dela s konji, je grozno. Oficirji in njihove dame se vozijo na izprehod, kmetu se je pa vzelo zadnjega konja in se ga sililo s kaznimi, naj še dalje dela. Velika industrija edina je imela pri vojaštvu veljavo, mali obrtnik pojema. Kako se je rekviriralo blago, seno, vino. Ta brezsrčnost militarizma se bo maščevala, ker bo ostala stalno v ljudskem srcu.

Dalje! Naše razmere do Ogrske. Dalmacija spada po naravi in zgodovini k Hrvatski, ki izvažna na leto tisoče vagonov žita. Kljub temu mre Dalmacija lakote, ker ni ne cest, ne železnic in ker ne pusti Ogrska uvoza iz Hrvatske.

Prehranjevalni minister se je pečal s podrobnostmi, pozabil pa eno: da je glavna stvar, kaj naj storimo, da bomo več živil pridelali. V miru je bilo to lahko, ker je bila Galicija naša žitna zakladnica. Sedaj je to drugače. Predočiti si je treba najprej položaj, v katerem živimo. Računati je treba najprej s kmetovo naravo, njegovim značajem. Kmet ni igrača, kakor si to misli uradnik ob zeleni mizi. Kmet

je navezan na grudo, na vreme, na letni čas, na delavske razmere. Zato se ne da od zelene mize ukazovati, kaj naj seje, kaj dela. Če se s takimi odredbami raztrga gospodarstvo, v katerem živi, to vznemiri kmeta, ki je po svoji naravi konservativen. Še enega ne pozabimo. Največ kmečkoga ljudstva je uničila vojska. Uradnikov, trgovcev, obrtnikov, delavcev je bilo v začetku vojske mnogo oproščenih, kmetje ne. Še-le jako pozno se je spomnila vojaška oblast, da rabi kmetovo delo, če se hoče vojskovati. Treba bo zato zbrati vse moči, da se zacelijo rane, ki jih je kmetu vsekala vojska. Storit je treba že sedaj vse, da se kmetu pomaga, da bo več prideloval.

Prvo je pri tem vprašanje cen. Če se kmetu ne plača toliko, da nima izgube, je prisiljen, seči po obratnem kapitalu in mora odprodajati živino, kakor begunec, ki je prejel lepo svoto za blago, pa mora denar rabiti, tako, da nazadnje ni ne denarja, ne blaga. Nič ni težje, kakor ljudi prisiliti, da se sami uničijo. K temu pa silijo kmeta sedanje cene. Pred žetvijo smo, pred mlačvo, kmet pa še ne ve, kaj bo dobil za žito. Ob času, ko stane pšenica na svetovnem trgu 100 K, se mu določi začasno 34 K. Živimo za kitajskim zidom in ne vemo, kako pospešujejo naši sovražniki kmetijstvo. Na Francoskem je cena pšenice 50 frankov in za vsak stot, ki je doma pridelan, dobi kmet še 7 frankov. Če nasadi lan, dobi za hektar 60 frankov premije, če obdela zemljo, ki doslej ni bila obdelana, pa 20 frankov za hektar. Italija je tudi zvišala cene, na Angleškem so določili polagoma padajoče cene — sedaj 60 šilingov, l. 1922 45. — Pri nas pa tavamo v megli brez cilja, brez načrta.

Meščan predbaciva kmetu, da ga odira. Razlika med ceno moka in pšenice je znašala pred vojsko 12 do 37%, sedaj pa 74 do 250%.

Povrh tega kmet še tega ne sme obdržati, kar rabi zase, za živino in za seme. Na Ogrskem so natančno določili, koliko odpade na človeka in na živinče. Pri nas pa je kakor pri davčnih napovedih. Naj človek svoje dohodke napové še tako natančno, ne verjame se mu nikdar. Zato je vsak prisiljen skrivati. Kmet, ko je že zahtevano žito oddal, ni nikdar varen, da pride še ena ali več rekvizicij. Zato mora svoje zaloge skrivati, če sploh hoče še dalje gospodariti.

Žalibog, sedaj ni tehničnih sredstev, da bi povzdignili proizvodnjo. Umetnih gnojil ni. Pa tudi za promet s semeni je jako slabo skrbjeno.

Treba je pa za bodočnost napraviti načrt, s čim pomoremo kmetu, da bo več prideloval.

teče nazaj proti domu, češ, da poišče pravi ključ. Opazil ga ni nihče. Kar se začuje vpitje kopačev, ki so kopali veliko kop po vinogradih, da gori. Vse leti k hramčku. Čim opazijo stražarje, jih obdolže, da so zažgali sami ter se jim zagrozijo, nakar so stražarji pobegnili. Ko prihiti gospodar na pogorišče, so ljudje že vrgli na stran gorečo streho, a tleči strop pogasili z vodo, ki je bila v bližini. Vtihatapljeni tobak je bil rešen, a tudi gospodar hrama, ker ni trebal plačati kazni, ki bi ga bila sicer zadela. Na hram so postavili novo streho, tramovje pa je ostalo opaljeno, pa od todi hramu ime palenka.

Pridobivajte novih naročnikov! Drugi listi so z naročnino že poskočili vsled ogromnih stroškov za papir in tiskarske potrebščine. Mi še do novega leta potrpimo, da imajo priliko se naročiti tudi najrevnejši sloji in sedaj najenejši list „Dol. Novice“. Do novega leta znaša naročnina samo 1 krono 50 vin.

Leta 1848 je osvobodilo kmeta od grajščaka, pozabilo se je pa, urediti parcele. Zaokroženih posestev pri nas ni niti tretjina. Postava za zlaganje zemljišč je ponesrečena. Pri nas se je samo delilo, pogosto brez potrebe. Na Kranjskem se je razdelilo do l. 1914 43.000 hektarov, zložilo pa samo 22. Treba je splošne agrarne reforme. Zavarovanje se mora poddržaviti, zadrugam se mora zagotoviti naravnost dobava za vojaštvo. Pokupovanje kmetij se mora zabraniti. Clam Martinic je pokupil, ko je bil poljedelski minister, 40 kmetij. Zemljiški davek! Od njive, od vrta, kjer kmet, delavec s trudom prideluje kos kruha, je visok, od gozda, ki je danes neizmerno vreden, pa plača veliki posestnik par vinarjev. Davek je treba urediti po tem, kakršen pomen ima zemljišče za ljudsko prehrano.

Naseljevanje! Invalidom bo treba dati zemlje, ko se vrnejo. Mali kmet ima primeroma več živine, prešičev, kakor veleposestnik, to je dokazano. Zato je važno, da ustvari država kar mogoče malih posestev. Če veleposestvo ne vrši svoje dolžnosti za ljudsko prehrano, naj se pa razkosa, kakor je to predlagano na Ogrskem.

Ko se je končala 7 letna vojska, je rekel Friderik Veliki: „Nepregledno morje dela me čaka.“ Tudi nas čaka, če hočemo zaceliti rane, ki jih je zadala ta vojska vsem stanovom, neizmerno dela. To delo pa bo mogoče, ako prej odstranimo vse ovire. Jugoslovani smo kmečko ljudstvo. Ni naroda, ki bi bil toliko trpel, kakor mi. Jugoslovanski kmet je silno krvavel, moral je mnogoteri bežati z doma v trpljenje v barakah. Vendar pa upamo za trdno, da bomo mogli zopet sami graditi in pomagati pri zgradbi države, če nam ta država omogoči, da razvijemo vse svoje moči, če nam država da, kar naš narod zasluži po svoji zvestobi, pridnosti in nardarjenosti: da bomo svobodni narod med svobodnimi narodi v tej državi!

Dr. Krek o beguncih.

Dunaj, 14. julija. — Dr. Krek je koncem begunske razprave imel kot poročevalec sklepno besedo, kjer je najprvo vzel begunce pod zaščito pred sramoteni nekaterih nemških poslancev.

Dr. Krek je dejal: Visoka zbornica! Glede zakona ni pravzaprav v debati nihče nič takega omenil, da bi ga moral zavračati. Stavili so pač nekaj predlogov, toda te predloge smo že prej v odseku obravnavali in sprejeli in zato se jim ne-le smem, temveč celo moram pridružiti.

Označiti mi je še svoje stališče glede nekaterih opomb, ki ne zadevajo zakona samega, in v tem oziru bi najprej poudaril, da se duševno razpoloženje premalo upošteva, kajti sicer bi ne bili slišali besed, kakor da begunci ne marajo delati itd. Gospoda moja, jaz se čudim, da niso vsi begunci postali zločinci. (Vznemirjenje.) Jaz občudujem njihovo pasivno junaštvo, s katerim so prenašali svoje gorje. (Dobro, dobro!) Občudujem jih, da niso popolnoma obupali nad vsem, (Dobro, dobro!), kajti v resnici so ti ljudje — in sam sem imel priložnost, da pogledam v te razboljene duše — jeli dvomiti o državi, o pravici, o postavi, o redu, o svetu (Živahno pritrdjevanje), in iz tega razpoloženja, h kateremu se pridružuje še telesna sestradačnost, je treba razlagati njihova dejanja. Jaz trdim: tudi zločinec je človek; če je begunec, je tudi kot zločinec še vedno človek in, dasi je zločinec, moramo z njim po človeško ravnati. Toda ker je begunec, ga moramo pomilovati, ker je begunec, ga moramo spoštovati. (Pritrdjevanje.) Na tem stališču sem jaz glede napak in drugih reči, ki so jih omenjali v debati.

O tem bi omenil še nekaj: Ali ni razumljivo, če si begunec, ki trpi lakoto, nekaj prilasti, kar po našem družabnem redu de facto ni njegova last, da se nasiti? Po pravu božjega svetovnega reda ne moremo

v tem slučaju govoriti o tatvini; kdor govori o tatvini, skruni čast lačnega človeka. Kajti čisto gotovo mine pravo do osebne lasti, če kdo lačnemu človeku, ki je v nevarnosti, da pogine, če kdo nesrečnemu človeku odteguje potrebno hrano. Gospóda moja, to ni tatvina; kajti to, kar svet poseduje, pripada človeštvu. To je prvi lastnik. Zasebni lastnik, ki ni prišel vedno na ta pošten način do svoje lasti kakor človeštvo, je le lastnik druge vrste.

Gospóda moja! Ali ni razumljivo, če begunec, ki je prenesel toliko gorja in krivic, obupa nad pravico in nekaj stori, kar res ni prav? Ali mu bomo takoj pritislili pečat zločinca na čelo? Ali bomo ubogega begunca zmerjali, da je lenuh, če v svoji naveličanosti, v svoji zapuščenosti, v svoji obupanosti in v svojem stradanju ne more misliti kakor mi, ne more imeti notranje prostosti kakor mi, ki dihamo svobodni božji zrak, se prosto gibljemo in hodimo po svojih opravkih? Gospóda moja! To ni lenoba!

Ob koncu bi omenil še dve reči. Najprej nekaj optimističnega. Pri vsej tej bedi me je tolažila krasna zavest, ki sem jo opazil med begunci, da namreč ti revni, ti umazani ljudje svoj dom tako globoko ljubijo. (Živahno pritrdjevanje.) To je upanje naše bodočnosti, in razen ljubezni do doma, ljubezen do svobode. V majhnih razmerah so zrasli, nič niso filozofije študirali, toda ko so sami občutili, kaj se pravi, ne biti prost, biti politično usuzujen, tedaj so se njihove sile vzbudile, tedaj se jih je polastilo čuvstvo, da je to človeka ne vredno, in jaz upam, da bodo iz teh beguncev in njihovih družin vstali branilci svobode in bojevnikji proti absolutizmu in tiraniji. (Pritrdjevanje in ploskanje.)

In slednjič, gospóda moja, še silno resno besedo. Kdor hoče vojsko, hoče prostitucijo in hoče sifilitiko in hoče tuberkulozo in hoče pegasti legar in hoče vso bedo evakuirancev in internirancev in vso bedo begunstva. Zato te bede ne moremo odpraviti z zakonom, odpraviti jo moremo le, če vsi, od cesarja do zadnjega kmeta, do zadnjega delavca, tudi po tej debati, po kateri bo naša javnost do podrobnosti spoznala razmere med begunci, sprejmemo načelo: **Vojsko vojski, živel mir!** (Živahno pritrdjevanje in ploskanje.)

Trtna plesnoba.

Po nekaterih vinogradih se je že pričela razvijati plesnoba na grozdju. Ker je ta bolezen huda in lahko v vinogradih mnogo škode povzroči, se priporoča vinogradnikom, da se z vso vnemo postavijo proti tej boleznii v bran.

V tem listu je bilo že neštivilokrat povedano, kako je treba ravnati, da se bolezen prepreči, oziroma, kako je treba delati, če se prikaže, da se jo zatere, ali vsaj njen razvoj ustavi, oziroma omeji.

Še v predzadnji številki „Dolenjskih Novic“ je bilo natančno opisano, kako se da bolezen ustaviti s pomočjo kalijevega hipermanganata.

Če se s tem sredstvom takoj, ko se bolezen prikaže, pravilno in če je treba večkrat grozdje temeljito poškopri, potem se doseže prav povolen uspeh.

Zato naj bo vsak pripravljen, da se tega sredstva poslužijo, kakor hitro pokaže potreba. Delo je treba brez obotavljanja takoj izvršiti, kakor hitro zapazimo prvo sled plesnobe. Le tako se da doseči povolen uspeh.

Gotovo je na mestu, da se tukaj omenijo druge okolnosti, ki podpirajo razvoj bolezni, da se jih vinogradniki po možnosti obvarujejo.

Vsak ve dobro, da se plesnoba najraj tam razvija, kjer je bila že lani. To pa zato, ker prezimni glivica, ki plesnobo povzroča, na mladem trtnem lesu in odtod spomladi preide na poganjke, na liste in konečno na grozdje, na katerem pač posebno veliko škodo povzroča.

je tedaj po noči k omenjenemu hramčku, kamor so spravili svoj tobak. Ker je bil hramček precej daleč od ljudskih stanovanj, je mislil stari Brcar, da je ta kot varen pred zasledovalci. Toda prevaril se je. Imel je skrivnega sovražnika, ki se mu je hotel osvetiti. Ovadil je vso stvar stražarjem v nadi, da dobi za svoje delo še dobro nagrado kot ovaduh. Čez dva dni pridejo že štiri stražarji v spremstvu dveh vojakov prav zgodaj k Brcarju ter ukažejo, da jim nemudoma izroči vtihatapljeni tobak, ki ga ima skritega v hramu. S prikritim strahom jim odgovori stari mož, da jim gre takoj hramček odpret. Vzel pa je nalašč krivi ključ s seboj. Ko dospejo do hramčka, ga ne more odpreti s krivim ključem. Opraviči se, da je vzel v naglici krivi ključ ter jih poprosi, da potrpe, dokler najde doma pravi ključ. Vsi razen enega so bili zadovoljni, ali je slednjič tudi ta popustil. Vlegli so se na travo pred hramček. Bilo je spomladi in toplo vreme. Starček odide hitro od hramčka, češ, da hiti po ključ. V dolini se hitro obrne ter pride po drugi stezi skoz šumico neopažen do hramčka ter ga zapali z že zažgano gobo. Potem

Zato moramo biti oprezní posebno tam, kjer se je že plesnoba lani prikazala.

Najbolj kaže take trte namazati že spomladi, koj ko jih obrežemo, z žveplovo apneno brozgo (3 l brozge na 10 l vode), da se tako na njih zatre že zimske trose (zarod) oidija.

Žveplovo apneno brozgo izdeluje tovarnar Franc Zmrzlikar v Nemškem Vagramu (Deutsch-Wagram) na Nižje-avstrijskem. Naročiti jo je najbolje skupno za vso občino, kmet. podružnico ali podobno, ker pride potem dosti ceneje.

Obrezane trte se s stanjšano brozgo s pomočjo čopiča, ali okoli palice ovite cunjé, dobro pomažejo, zlasti pa njih enoleten les. Dobro je, da to delo po preteku 8 do 10 dni še enkrat ponovimo.

Razvoj plesnobe na grozdju pospešuje posebno vročina. Zato bomo v vročih letih vedno bolj imeli s to boleznijo opraviti, kot v hladnih in hudo deževnih. V hladnih in deževnih letih nastopa raj palež ali poronospora, v suhih in vročih pa raj plesnoba ali oidij. V hladnih letih se prikaže oidij navadno le na brajdah ob zidu, kjer je bolj gorko kot v vinogradu.

Seveda pospešuje razvoj plesnobe tudi vlaga. Če tedaj v hudi vročini nastopi tu pa tam majhen dež, huda rosa ali podobno, bode to razvoj bolezni zelo pospešilo. Jako močno pa podpira razvoj bolezni okopavanje v takem času, to je, če v hudi vročini dež namoči in kopamo, dokler je še zemlja mokra. Nek odličen strokovnjak se je izrazil, da bi se sploh po vsakem okopavanju moralo trte tudi koj požveplati.

Pa tudi vsako drugo delo, posebno večnja, dokler je trta mokra, zelo škoduje, ker se z njim razširjanje bolezni močno pospešuje.

Zato pustimo mokre trte vedno v miru in pojdimo vezat še-le tedaj, ko trta dobro osahne.

Razvoj plesnobe pospešuje dalje tudi plevel. V plevelnatem vinogradu bo bolezen vedno hujša, kot v čistem, brez plevela. V težki zemlji, kjer se vlaga drži, zlasti, če je zemlja še hudo gnojna, se bolezni še posebno rada drži. Da so tudi posamezne trtne vrste bolj občutljive kot druge, je itak znano. B. Skalický.

Gospodarstvo.

Proti uvedbi mlinskih kart. Občinski odbor Šmihel-Stopiče je soglasno sklenil v svoji seji dne 12. julija, da se najprosi višoka c. kr. deželna vlada, da se ne uvedejo mlevne karte. — Dne 17. julija so se pa zbrali pri dež. poslancu in županu g. Jos. Zure v polnem številu župani in občinski odborniki iz bližnje in daljne novomeške okolice, da vložijo skupno nujno pritožbo proti uvedbi mlinskih kart na deželno vlado in na Jugoslovanski klub. Pridružili so se sledečim utemeljenim tozadevnim razlogom občine Šmihel-Stopiče: 1) Delež mlevnih izdelkov (racija) je tako majhen, da pri tej hrani sploh kmečki človek-delavec ne more vztrajati. 2) Za najete delavne moči ni ničesar računjeno; tudi se je bati, da produkcija zelo propade. 3) Letošnja letina je vsled suše zelo slaba; žita malo; tudi drugih pridelkov, na primer krompirja, bo malo. Tudi nadzorovanje mlinarjev bo s tem zelo otežkočeno. — Deželni odbor kranjski pa je odposlal na ministra za ljudsko prehrano sledečo brzojavko: „Uvedba mlinskih kart je v raznih okrajih na Kranjskem, zlasti v prav zadnjem času v novomeškem in črnomeljskem okraju, povzročila med kmečkim prebivalstvom največje razburjenje. Uvedba mlinskih kart bo gotovo na kmetijsko pridelovanje skrajno neugodno uplivala. To pridelovanje že itak nazaduje ne-le spričo mobilizacije moških delavskih moči, nego prav posebno radi neznosnih revkizicij in pretiranih omejitev prehrane kmetijskih težakov. Uvedba mlinskih kart pomenja najhujšo omejitev prehrane za kmečko prebivalstvo,

ki mora posebno težko delati. Bati se je najhujših posledic, ki jih bo taka omejitev kmečke prehrane imela. Varujoč po svoji dolžnosti deželno-kulturne interese, protestuje kranjski deželni odbor najodločneje zoper uvedbo mlinskih kart na Kranjskem in prosi, da se dotična odredba kranjske deželne vlade prekličé.“ Obenem se je deželni odbor obrnil na Jugoslovanski klub z nujno prošnjo, da stori v zadevi primerne korake.

Opomin! Ker se je zvedelo, da nekatere osebe, ki dobivajo živila pri mestni aprovizaciji v Novem mestu, razne jestvine po pošti, železnici, itd. svojim znancem itd. od tukaj odpošiljajo, se jih tem potom najresnejše opozori, da v prihodnje to opusté, ker se jim bode sicer brezpogojno vsaka nadaljna dobava iz mestne aprovizacije ustavila.

Pozor! Vse stranke se vnovič najresnejše opozarjajo, da skrajno varčujejo z vodo iz novomeškega vodovoda ter jo uporabljajo edino-le za pitje in kuho, sicer se bode moral vodovod zapreti vsled ogromnega pomanjkanja raznih obratnih snovi (olja, bencina, premoga) ter se bode oddajala voda le gotove ure na dan na določenih mestih. Ležeče je torej na strankah samih, ako hočejo imeti še nadalje sedanjo udobnost glede dobave vode, da varčujejo z njo.

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — S tega bojišča se zadnje dni ni nič drugega poročalo, kakor da se je pri Jamljah izjalovilo več italijanskih delnih napadov in da je štabni narednik Kiss sestrelil pri Levico v zračnem boju svoje šesto italijansko letalo. — O italijanskem letalskem napadu na Idrjo poroča Kor. ur. 13. t. m. z Dunaja: Italijanska letalna skupina, obstoječa s treh Capronijev in enega Nieuportovega bojnega letala, je dne 8. t. m. priletela nad Idrjo ter vrgla približno 20 bomb in zadela pet hiš. Ker je blizu vojne bolnišnice padla bomba na tla, je velika skala isto zadela, vsled česar je bilo veliko šip razbitih, ranjen pa nihče. Velika je škoda na prizadetih hišah, a rudniške naprave, katere namen Italijanov je bil uničiti ali vsaj poškodovati, niso poškodovane. Kakšne namene je vojno vodstvo z zračnim napadom na Idrjo zasledovalo, kažejo trditve, ki jih Lahi širijo potom „Agencia Stefani“, ki trdi, da so zrušili električno centralo rudniških naprav in poslopje severno zbirališča in da je izbruhnilo več požarov. Posetu italijanskih letalcev v Idrji, se je skupina naših letalcev odzvala s tem, da je 11. t. m. metala bombe na kolodvor in obsežne tabore lop pri Cividale. — Skupni vojni izdatki Italije, ki niso kriti z rednimi državnimi dohodki, že prekašajo 20 milijard in z vsakim mesecem se ta svota znatno poviša. — Kakor piše „Österr.-ung. Kriegskorr.“ so Italijani izgubili na mrtvih in ranjenih 180.000 mož in nad 27.000 ujetnikov. Italijani so pa ujeli naših 23.000 mož, med katerimi so pa všteti tudi oni, ki so ranjeni ali mrtvi ostali v njihovih rokah. „Popolo d' Italia“ pa priznava, da je le še malo od tiste armade 800.000 mož, ki je šla poleti 1915 na bojišče. —

Rusko bojišče. — Iz vojnega tiskovnega stana se 16. t. m. poroča, da se je bojevanje, po prvih ljutih bojih, ki so se razvili na zahodni gališki bojni črti, v zadnjih dneh nekoliko ponehalo. Na severnem delu operacijskega ozemlja, v Podoliji deluje skoraj samo topništvo, kajti ves teden se niso razvili večji pehotni boji. Umevno je, da bo radi tega še ni zaključen, kajti, kakor so udejevala naša opazovanja, se Rusi za bojno črto živahno gibljejo. Značilno je, da izmenjavajo vse proti nam stoječe čete. Očividno se ruska poveljstva le boje, svoje moštvo preko z mrličij posejanega polja lastnih polkov vnovič tirati proti našemu ognju ter vsled tega nadomeščajo iste z novimi polki. Brezštevilni mrličji, ki nepokopani dostikrat kupoma v visoki travi in divje rastočim žitom leže, so prava muka za čete, že posebno, ker dež, kateri je zadnje dni sledil hudi letni vročini, pospešuje razpad trupel. Južno Dnjestra ustavili so naši ruski sunek v prostoru Stanislavova ob Lomnici. Vše 10. t. m. zvečer so dosegli Rusi reko, koje prekoračenje tu ne dela znatnih ovir. Umaknitev naše bojne črte na gozdnato gričevje na zahodnem bregu spodnje Lomnice spojeno je bilo tudi z začasno prepustitvijo mesta Kaluza, katero bi se zamoglo, ker leži odprto v široki nižini, le s težkimi žrtvami držati. Izpraznitev mesta, ki je bilo središče etapnega prostora bojne črte pri Stanislavu, izvršila se je v popolnem redu. Železnica Kalusz-Dolina delovala je do zadnjega tre-

nutka. Po cesti Babin vkorakale so prve ruske čete v mesto, ko so naše čete še stale v nasprotnem delu mesta na kolodvoru. Razvili so se krajevni boji v vzhodnih in severnih delih mesta, v katerih so naši začasno potisnili Ruse nazaj. Ko se je izvršila izpraznitev mesta, prepustili smo isto Rusom. Od tega časa stoji sovražnik skoraj na celi bojni črti ob Lomnici z nami v stiku. Sosebno ljute delne napade izvajal je sovražnik pri tem na naše postojanke na najspodnji Lomnici v široki ravani pri vasi Bludniki, kjer je dosegel zahodni breg in kjer sedaj skuša pretrgati zvezo naše črte s postojankami onstran Dnjestra. Vsi ti poizkusi so bili dosedaj brezuspešni, istotako ni zamoglo prekoračenje Dnjestra čet generala Ceremisova pri Halesu motiti zveze do Gnile Lipe in Narajovke. Širok gozdni pas, ki sedaj leži mej zbiralnim prostorom pri Stanislavovu in postojankam ob Lomnici, ovira vidoma zelo sledenje sovražnika. V prostoru južno Kaluza, kjer teče naša črta preko kraja Novica do Lukve in po gozdnatem ozemlju ob česti v Rosulno, se sovražniku ni nikjer posrečilo, naše čete preko črt, ki so si jih same volile, nazaj potisniti. Vsi napadi v okraju Kosmača so se dosedaj izjalovili. Priprave, s katerimi se sovražnik tu peča, sosebno novo zbiranje čet v prostoru Stanislava, kažejo, da operacije sedme ruske armade še niso končane. Počakati je samo treba, jih li naše protiodredbe kmalu občutno ne motijo. Vsekako pa nista prva dva tedna privedla ruskih ofenzivnih armad nikjer do z gotovostjo pričakovane uspeha.

Zahodno bojišče. — Nemško uradno poročilo 15. t. m. javlja: Ob obali in med Boesinghe in Wytshaete na Flanderskem je bil topniški boj zelo besen. Borili so se tudi ponoči pri Ypernu. Od časa do časa so močno streljali pri Lensu in na obeh bregovih Scarpe. Angleške stotnije, ki so napadle pri Cavrelle, vzhodno Croisellesa in pri Bullecourtu smo vrgli s protisunkom. Na Chemin des Dames smo iztrgali važne postojanke jugovzhodno Courteconu. Deli pešpolka „Generalfeldmarschal pl. Hindenburg“ in drugi vzhodno-pruski polki in naskakovalni bataljon št. 7, so vzeli z naskokom po osredotočenem ognju topov in metalcev min postojanke v širini 1500 in v globini 300 metrov. Ker se je sovražnik besno branil, so se razvili besni boji moža z možem. Povsod smo dosegli naskakovalne smotre. Francozi imajo težke krvave izgube. Nad 350 ujetnikov smo dosedaj privedli. Plen, ki je znaten, še ni preštet. — Po štiridnevem najtežjem topniškem ognju so v vzhodni Champagni Francozi napadli sinoči ob 9. uri našo postojanko od južno Nauray do jugozahodno Moronvillersa. Naša hrabra pehota in ojačena obramba topništva je bistveno razbila naval močnih sovražnih čet. Po odbitem prvem navalu na Visoki gori in na gori Pöhl so nastala pri ponovljenem sovražnem napadu krajna napadalna mesta, v katerih so se zjutraj še borili. — Po bobnečem ognju so napadli Francozi tudi na levem bregu Moze na višini 304. Sovražniku se ni nikjer posrečilo, da bi dosegel nemške järke. V našem uničevalnem in zapiralnem ognju se je zrušil močni naval. Napad, ki se je pripravljal pri Vacherauville na vzhodnem bregu Moze, je zadržalo naše topništvo.

Domače in tuje novice.

Odlikovan je bil s „cesar Karl-ovim zasluznim križcem“ g. poročnik Ivan Cesar, ki je že nedavno prejel veliko srebrno svetinjo. Čestitamo!

Zrellostne izpite je na c. kr. državni gimnaziji v Rudolfovem v preteklem šolskem l. 1916/17 z ugodnim uspehom napravilo 25 učencev in ena privatistinja: Banovec Matija iz Dobljč pri Črnomlju, Baškovec Ivan iz Žejnega pri Čatežu, Bele Jožef iz Kandije, Dular Jožef in Dular Metod, oba iz Rudolfovega, Grden Anton iz Martinje vasi pri sv. Lovrencu, Jerman Franc iz Naklega pri Črnomlju (z odliko), Horvat Stanislav iz Ljubljane, Kirar Franc iz Šmarjete, Konečnik Vladimir iz Gradca, Kordiš Jožef iz Broda pri Rudolfovem, Koretič Franc iz Orehovca pri Kostanjevici (z odliko), Lapanje Karol iz Gorice, Lovšin Anton iz Ribnice, Matko Karol iz Toplic, Medic Jožef iz Birčne vasi, Mušič Karol iz Kandije (z odliko), Schweiger Dragotin iz Črnomlja, Šproc Anton iz Tolmina, Turk Jožef iz Rudolfovega, Zobeč Janez iz Prigorice pri Ribnici, Zupančič Jakob iz Otavca pri Črnomlju in privatistinja Šegula Marija Helena. — Od c. kr.

dež. šolskega sveta h maturi pripuščeni rezervni poročnik Marjetič Jožef še ni dobil potrebnega dopusta, da bi napravil zrelostni izpit. — V teku šolskega leta so se vršili zrelostni izpiti 14 krat, deloma pod predsedstvom c. kr. deželnega šolskega nadzornika, gospoda vladnega svetnika dr. J. Bezjak, deloma pod predsedstvom gimnazijskega ravnatelja, gosp. vladnega svetnika Fr. Breznik.

Smrtna kosa. Dne 11. julija t. l. je prominula v Belokrajini vobče spoštovana g. Nežika Šuštršič iz Semiča v svoji starosti 72. let. Minulo je ravno dve leti, odkar jo je zadela kap. Ves čas je ležala v postelji ali v naslonjaču, vendar pa je bila vedno pri zavesti. Bolezen je prenašala udano in ni nikdar tožila o svoji nesreči. Znana je bila kot dobra in skrbna gospodinja ter marsikomu velika dobrotnica. Zapustila je ljubečega soproga in vnuka, ki žalujeta po njej in z njima vsi prijatelji, ki jo bodo hranili vedno v najlepšem spominu. Blaga pokojnica pa naj vživa plačilo pri Bogu.

Umrl je v Ljubljani g. Avgust Agnola, trgovec s steklom, dne 18. julija. Naj počiva v miru!

Pozdravljamo vse prijatelje in znance in vse dolenske žene in pridna dekleta ter vse čitatelje Dol. Novic: Franc Šega, Sodažica; Jožef Markele in Franc Per, Šmarjeta; Ludovik Florjančič, Mirna peč; Franc Gotlib, Št. Peter.

V ustavnem odseku zastopajo sedaj „Jugoslovanski klub“ dr. Korošec, dr. Krek in dr. Rybár.

Mirovno pobožnost na Smuku so priredile 8. julija dekliške Marijine družbe iz več župnij Belokrajine. Udeležile so se je razun domače semiške družbe iz Podzemlja, Radovice, Črnomlja in deloma tudi iz Metlike. Po lepi pridigi, ki je bila zunaj cerkve, in po slovesni sveti maši pred Najsvetejšim, smo v lepo ozaljšani, lični cerkvi Matere božje molile ure molitve do večernic, na kar smo se pojoč poslovile s prepričanjem, da je bilo jako lepo in da se ob prvi priliki zopet snidemo na tem tako prijaznem in za podobni sestanek kot nalašč ustvarjenem kraju.

Bethmann Hollweg je padel. Ne more se še reči, kako se bo razvila sedanja kriza v Nemčiji. Gotovo je pa, da bodo tudi Bethmannovemu padcu sledili hudi notranji boji posebno v Prusiji. — Novi kancler je dr. Michaelis, ki je bil imenovan na Hindenburgovo željo, kar pomenja, da je zmagala vojaška stranka.

Pohvala Kranjcev. O velikem uspehu tedna Rdečega križa na Kranjskem pravi na Dunaju izišlo skupno poročilo: V kronovni, katere prebivalstvo je po večini manj premožno, doma ostalo kranjsko prebivalstvo, ki ni v strelskih jarkih, sijajnejše svojega patrijotičnega mišljenja in požrtvovalnosti skoro ne bi moglo izpričati.

Izlet k sv. Petru nad Sotesko in Žužemberkom se vrši v četrtek 26. julija. Kdor se ga hoče udeležiti, naj bode dne 26. julija točno ob 5. uri zjutraj na mostu pod gradom v Soteski. Za živež naj se vsak sam dovolj preskrbi. Kako bode došel na most v Sotesko zjutraj ob 5. uri, je skrb vsacega posameznika. Po dohodu na hrib bode sv. maša za mir. Ob slabem vremenu seveda izlet odpade.

Zgubil se je v Novem mestu ali okoli Šmihela zlat briljanten prstan z vrezanim datumom „9./4. 1916.“ Pošten najditelj, ki odda prstan v knjigarni g. Urb. Horvat, dobi primerno nagrado.

Zgubila se je zapestnica iz šrapnel-skega obročka. Ker je drag spomin, se dotični najditelj vljudno prosi, da jo prinese proti nagradi v knjigarno J. Krajec nasl.

Harmonij z dvema manuali in pedali je po vredni ceni na prodaj. Harmonij je velik in dobro ohranjen, pripraven za posameznika, ali pa tudi za cerkev. Pojasnila daje upravnništvo „Dol. Novic“.

Razglas. Vsled ukaza c. kr. deželnega predsedništva z dne 28. junija 1917, št. 3367/Mob., se pred nakupom vojaške oprave (uniform, čevljev itd.) vnovič kar najresneje svari. Občinstvo se najnujnejše pozivlja, da odda vse takšne predmete brez vsacega odloga pri najbližjem občinskem uradu, orožniškem postajnem ali etapnem štacijskem poveljstvu, ker bi se posestniki takih predmetov, ako bi jih varnostni organi zalotili pri njih povodom hišnih preiskav ali sicer na drug način, izročili brezobzirno radi kršitve §§ 201 t. c. odn. 461 k. z. kazenskemu sodišču. — C. kr. okrajno glavarstvo, Rudolfovo.

Iz spominov na lakotno leto 1817.

V. (Župnija Metlika.)

Glede smrtnih slučajev vsled lakote in drugih boleznih v sedanji metliški župniji pred sto leti mi piše č. g. kapelan Peter Natlačen iz Metlike to-le: „L. 1817. sta spadali pod sedanjo metliško župnijo tudi še župniji Suhor in Radovica. Tega leta je umrlo v vsi župniji 309 oseb. V navadnih razmerah jih umrje v sedanjih teh treh župnijah okoli 150 ljudi. Ker so bile v tistem času župne mrtvaške knjige precej nepopolne, zlasti še pri navdbah boleznih, oziroma smrti, zato se ne more povsem zanesljivo o tem poročati. Iz slučajev, navedenih v mrtvaški knjigi, pa se dá sklepati, da je bila po največ lakota tega leta kriva toliko smrti. V kolikor jih navaja knjiga, jih podajam tudi jaz in sicer v dveh vrstah: v prvi, kjer je navedena kot vzrok smrti lakota, v drugi pa, v kateri je navedena griža kot vzrok smrti. I. Za lakoto so umrli: 1) 5. maja Jure Pavlin iz Dajutric (civilno Hrvatsko), stanujoč v Metliki h. št. 63., star 48 let; 2) Matija Petric iz Ravnac (sedaj pod Suhor) št. 9. je umrl 13. maja, star 54 let; 3) 18. maja je umrl Jure Absec iz Radovice št. 18., star 28 let; 4) 21. maja je umrl Anton Gril iz Radovice št. 46., star 75 let; 5) 23. junija je umrla Katarina Matekovič iz Radovice št. 23., stara 40 let; 6) 24. junija je umrla Ana Plesec iz Vidošič št. 22., stara petindvajset let; 7) 30. junija je umrl Jure Brajkovič iz Gornj. Suhorja št. 7., star 40 let; 8) 6. julija je umrl Marko Kraševac iz Bušnje vasi št. 33., star 50 let; 9) 7. julija je umrla Bara Hervat iz Bereče vasi številka 4, stara 4 leta; 10) 7. julija je umrl tudi Marko Šlager iz Bušnje vasi številka 6., star 41 let; 11) 10. julija je umrl Jakob Tir iz Hrasta št. 4., star 46 let. II. Veliko več pa jih je umrlo za grižo, ki je bila gotovo le posledica lakote, ker je tudi nastopila za lakoto. Teh pa je bilo toliko, da jih ne kaže navajati z imeni, zato jih navedem le po številu. V sedanji župniji Metlika jih je umrlo skupno 26, v sedanji suhorski župniji 29 in v radovski 19, vseh toraj 74. Prvi slučaj je bil 25. junija in vseh skupaj v juniju 3. Razsajala pa je cel julij in avgust, 8. septembra pa je nehala. V tem mesecu sta bila le dva slučaja. Zanimivo je, da je umrlo v juniju, juliju in avgustu, toraj v treh mesecih, 175 ljudi, kar je res izredno.“ Ivan Šašelj.

Dopisi.

Iz Smolinje vasi. Sporočamo tužno vest vsem dekletom Marijine družbe, posebno iz šmihelske fare, da Francke Peče ni več med nami; preselila se je v kraj miru. Po kratki bolezni, previdena s svetimi zakramenti za umirajoče, je v petek, dne 6. julija ob 9. uri zvečer mirno zaspala v Gospodu. Še isti večer smo jo položile v trugo, jo ovenčale z vencem, šopki in cveticami. Bila je dober otrok Marijin. Dekleta so jo spoštovale, to priča njen slovesni sprevod, ki je bil v nedeljo 8. t. m. ob 6. uri popoldne, v spremstvu

g. župnika. Dekleta so prišle z zastavo Marijine družbe. Veliko jih je bilo tudi v belih oblekah. Nosilo jo je osem deklet v belih oblekah z venci na glavi. V slovo smo ji zapele spominčico na pokopališču. Njeni starši močno žalujejo za njo. Pa nič ne žalujte, saj ona se veseli pri Bogu in prosi tudi za Vas in za nas ostala dekleta, da bi vsi srečno prišli za njo. Pa tudi me te ne bomo pozabile v molitvi in ob sklepu ti kličemo: Spavaj mirno v Gospodu! Nad zvezdami na veselo svidenje!

Iz Adlešič, 12. julija. Zopet nam je pobrala vojska enega najboljših naših župljanov. Zadnje dni smo dobili sporočilo, da je padel na italijanskem bojišču Peter Matetič iz Tribuč h. št. 48, fant, star 28 let. O njegovi smrti je sporočil njegovim staršem vojni kurat, č. g. Ivan Gogala 25. jun. to-le: „Uradno Vam moram javiti žalostno vest, da je Peter Matetič, rojen leta 1888., pridejan k 11. komp. 17. pešpolka, padel junaške smrti dne 18. junija t. l. Pokopan je na našem vojaškem pokopališču blizu gore Cima Dodici. Junaku daj Bog večni mir, Vam domačim pa obilo tolažbe in udanosti.“ Njegov tovariš Janez Matkovič iz Tanče gore v dragatuški župniji pa je pisal o njem: „Bila sva skupaj v službi. Takrat je padla granata med nas. Bili smo trije skupaj. Naš Peter in še en drugi sta padla, jaz pa sem ostal živ.“ Pokojni Peter je bil eden najboljših in najpoštenjših fantov v naši župniji, o katerem ni bilo slišati nikdar nič slabega. Vsakemu, kdor ga je poznal, je žal za njim. Bil je tudi že preje parkrat ranjen na različnih bojiščih.

Zadnje dni smo dobili vendar enkrat izdatnega dežja in sicer v ponedeljek in v torek, da se je zemlja namočila, kakor se ni že od aprila sem, in da je nehala suša, ki nas je trla čez dva meseca, to je ves maj in junij in do 9. julija. Upamo, da se bo večinoma še vsa letina popravila, razun nekaterega fižola, ki se je že posušil. V Tribučah, na Pribincih in na Bednju pa so dobili že en teden prej izdatnega dežja, to je 1. in 3. julija in se je po njem letina prav lepo popravila. Žal pa, da je padala 1. julija med dežjem tudi nekoliko toča po Bednju, kjer se pozna nekoliko na turšici, in v Veliki Plešivici, kjer je naredila precej škode na grozdju po vinogradih, in v Vel. Selih.

Satanova novoletna darila.

Poljsko spisal Chochlik.

II.

Med tem, ko je bil satan na tem izletu, je sedelo v neki pivnici več čevljarjev pri pivu z arakom in razpravljalo o tem ljubem svetu.

„Pa svet je kakor raztrgan čevljev!“ je zaklical boter Onufer že precej vinjen.

„Tudi jaz pravim. Samo kopito še nekaj zdrži, vse drugo ni veliko vredno, povsod so ljuknje.“

„Ha, ha, ha! Same ljuknje!“ se je smejal drugi.

„In ne pomaga nobeno flikanje!“ je nadaljeval zgovorni čevljar.

„Bravo, Onufer!“ so potrdili tovariši.

„No, kdo bo zgornje usnje?“ je vprašal krčmar Chaim Papirovec, ki je že dolgo prisluskoval.

„Židje gotovo ne!“ je odvrnil oni z mogočno kretnjo.

„Ha, ha, ha! Dobro si mu povedal!“ je vpil cel zbor.

„Toda jaz ne vprašam, kdo ni, ampak kdo je zgornje usnje!“

„Čisto gotovo mi čevljarji,“ je razložil Onufer.

„In mi krojači?“ je vprašal nekdo ob sosedni mizi.

„Seveda, tudi vi krojači!“ je slovesno zatrjeval oni.

„In mi ključavničarji?“ je zaklical nekdo s klopi.

Zahvala.

Povodom prebridke izgube mojega iskreno-ljubljenega brata, gospoda

Vilko-ta Rosina

izrekam v svojem in imenu vseh sorodnikov najtoplejšo zahvalo vsem prijateljem in znancem za izkazano sočutje, onim, ki so dejansko podpirali težko bolnega v teh hudih časih, zlasti tistim, kateri so mu v bolezni požrtvovalno stregli v dušnem in telesnem oziru ter mu olajšali hudo gorjé. Sploh vsem, od blizu in daleč, ki so spremili rajnega k zadnjemu počitku, se poslovili od njega z milim petjem in podarili mu krasno cvetje.

Kandija, 17. julija 1917.

Hedviga Rosina.

Zaljubljen.

„Tudi vi, kakor vsi rokodelci,“ je potrdil krpač. „Židje pa pridejo pod podplat.“

„Ha, ha, ha! To je prav!“ je orilo od vseh strani.

„Kako pa, če je kateri Jud čevljar ali ključavničar?“

„Potem pride kajpak pod podplat!“ je zavpil Onufer. Spet je zadonel glasen smeh.

„Veste kaj, gospod Onufer?“ se je oglasil krčmar, „velika sreča je, da svet ni raztrgan čevljev, kajti, če bi ga dali popraviti vam, bi bilo vse sprieno. Potem bi bila lepa, potem.“

„Poglejte, pogledajte Žida!“ je zavpil ves zbor.

„Ha, ha, ha!“ se je norčeval Onufer. „Gotovo bi bilo slabše, a samo za vas.“

„Za vas in za nas in za vse!“ se je branil krčmar Chaim.

„Kako vendar,“ je vprašalo več glasov.

„Vidite, gospodje, stvar je taka,“ je nadaljeval krčmar. „Pokrivači in dimnikarji plezajo po strehah kot mačke, ne zvrtili se jim, če je še tako visoko in gladko. In zakaj? Ker so tega že od mladosti vajeni. Ali bi vi to mogli?“

„Oho, zakaj pa ne?“

„Ne verjamem! Zyrtele bi se vam.“

„Zakaj pa to kvasimo?“ se je spomnil Onufer.

„Gospod ostane gospod. Ne vrtili se mu zaradi tega, ker je gospod, ker se je tega že od mladosti privadil. Torej dá za reveže, bolnišnice in ljudske kuhinje, ker vidi, kaj manjka in se mu ne vrtili v glavi. Vi pa, gospod Onufer, če bi bili vi gospod, bi vsega tega ne videli, ker bi se vam vrtelo!“

Dolgo časa so se še zabavali in šalili pri kozarčkih o popravil preluknjane sveta.

Končno je potrkal na vrata nočni čuvaj in dal znamenje, da je čas napraviti konec besedovanju.

Torej so vzeli vsi še enega grenkega in šli po svojih potih.

Izjava.

Podpisani obžalujem, da sem v svoji razburjenosti — po nedolžnem — obdolžil nepoštenega dejanja gospo Marijo Puc, posestnico h. št. 178 v Novem mestu.

Ta neljuba zadeva se je poravnala vsled dobrohotnosti g. Marije Puc mišnim potom.

Dr. P. Grassl.

Novo mesto, 6. julija 1917.

! Pozor! trafikante trgovce in peke!

— Za — 48-3-1

Skoraj še popolnoma nova, dobro ohranjena špecerijska oprava, s prodajalno mizo (pudl), predalčki, štelaze s stojali za olje in petrolej, je na prodaj.

Kje — pove uprava „Dol. Novic“ pod št. 300, če je znamka za odgovor priložena.

Dekle jaz poznam plemenito, živahno in rajsko lepo. Zato pa priznavam odkrito, čislam jo kot lastno oko.

Milejši kot žlahtna cvetica, čaroben kot ljubljani maj, čistejši kot svetla danica je njene krasote sijaj.

Besede ji milo doneče kot strune srebrne zvené; kot strel in gromenje bobneče pa v tabor sovražni brné.

Nastopa ponižno in milo, a ko ji nasprotnik grozi porabi vso lastno ji silo, da svoje sovraže kroti.

Zato pa čislam nje brhkoto, rad gledam nje mili obraz: V Slovenije divno krasoto že davno zaljubljen sem jaz.

Br. Gervazij.

Loterijske številke.

Trst, 11. julija 56 17 13 46 10

Službe išče

pri kakem mojstru čevljarji pomočnik Leopold MIŠICA, 17 let star, iz Kočevja pri Črnomlju. Službo nastopi takoj.

Kostanjev les

od enega metra dolgosti, 10 cm debelosti naprej, klan ali v deblih, vsake debelosti, kupi po najvišji ceni tvrdka: :: J. POGAČNIK :: Ljubljana, Marije Terezije cesta 13.

ŽENSKÉ LASE

mešane in rezane, kupujem po najvišji ceni. Izdelujem iz lastnih las tudi kite. V zalogi imam lepe, izgotovljene lasne kite vseh barv, od 5 do 30 K. Mrežice, podlage, Nuisol. Barvo za lasne in brado znamka: Kraljica vseh barvil, zanesljiva in trajna. Izobno Cremovo milo za briti, 2 K 50 v. Hairpetrol, sigurno sredstvo proti izpadanju las; zdravniško priznано. Burgit za odstranitev kurjih oči in trde kože. Šampon 50 vin. za umivanje las.

Naročila: Ivan Svetec, vlasuljar, Rudolfovo, nasproti mestne hiše.

5 prašičkov in 7 svinjic

Hescheve pasme, stare po osem tednov, ima za prodati Ant. GLOBELNIK v Brslinu pri Rudolfovem. Cena po dogovoru. 46-2-2